รายวิชา ดนตรี

เรื่อง องค์ประกอบของดนตรี ในสังคมและวัฒนธรรม

รหัสวิชา ศ21103 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ผู้สอน ครูนันทวัน ทองทิพย์

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 มี 4 เรื่อง

ชั่วโมงที่ 1

องค์ประกอบของดนตรีในสังคมและวัฒนธรรม

นักเรียนคิดว่าองค์ประกอบของดนตรีในภาพนี้คืออะไร

แนวคำตอบ: เสียงที่เกิดจากการเป่าปี่ในที่มีระดับเสียงสูงและยาว

1. องค์ประกอบของดนตรีจากแหล่งวัฒนธรรมต่าง ๆ

องค์ประกอบของดนตรีไทย

เสียง

เกิดจากการดีด สี ตี เป่า และขับร้อง หรือวิธีการอื่น ๆ

ขลุ่ยเป็นเครื่องดนตรีที่มีระดับเสียงสูง

ระนาดทุ้มเป็นเครื่องดนตรีที่มีระดับเสียงทุ้มต่ำ

องค์ประกอบของดนตรีไทย

ระดับเสียง หมายถึง ระดับความสูง–ต่ำของเสียง สังเกตได้จากเสียงของเครื่องดนตรีที่มีเสียงสูงแหลม หรือเสียงของเครื่องดนตรีที่มีเสียงทุ้มต่ำ

การลากคันชักยาว ๆ ในการสีซออู้

การกรอระนาดเอกให้เสียงรัวติดต่อกัน

องค์ประกอบของดนตรีไทย

ความสั้น–ยาวของเสียง หมายถึง ระยะของเสียงแต่ละเสียงที่มีการบรรเลงในแต่ละครั้ง สามารถสังเกตได้จากลีลาการกรอระนาดเอก การสีซอที่มีลักษณะการลากคันชักยาว ๆ หรือการร้องเอื้อนเสียง

บูรณาการอาเซียน

ประเทศกัมพูชามีเครื่องดนตรีที่ทำมาจากกะลามะพร้าวปลายข้างหนึ่งขึงด้วยหนังสัตว์ สายทั้งสามทำมาจากเส้นไหม และมีวิธีการบรรเลงคล้ายกับซอของประเทศไทยเรียกว่า “ซอตรัว”

ความเข้มของเสียง หมายถึง น้ำหนักหรือความดัง–เบาของเสียงดนตรีที่บรรเลงออกมา

คุณภาพของเสียง หมายถึง สีสันของเสียงที่เกิดจากแหล่งกำเนิดเสียงที่แตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นวิธีการบรรเลง วัสดุที่ใช้ทำเครื่องดนตรี หรือขนาดและรูปทรงของเครื่องดนตรีที่ต่างกัน เป็นต้น ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้สามารถก่อให้เกิดลักษณะของคุณภาพของเสียงได้

จังหวะ

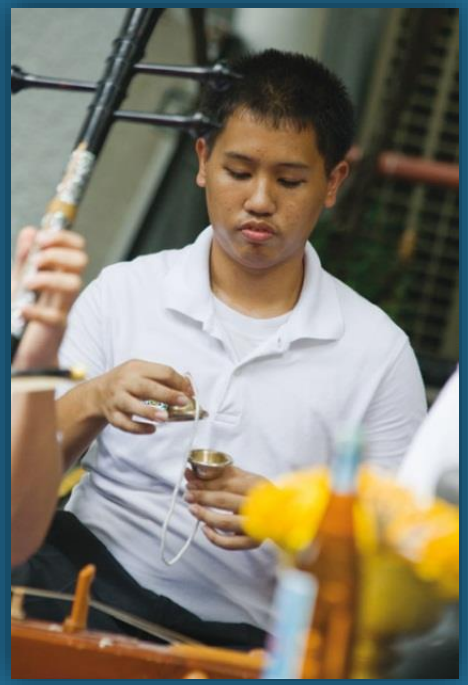
การแบ่งส่วนของทำนองเพลงที่ดำเนินไปอย่างสม่ำเสมอ
ออกเป็นส่วนเท่า ๆ กัน

จังหวะภายใน เป็นจังหวะที่เกื้อหนุนและแฝงอยู่ในลีลาทำนอง
ได้แก่ ความช้า–เร็ว และลีลาจังหวะ

จังหวะหน้าทับ

จังหวะฉิ่ง

จังหวะภายนอก

จังหวะภายนอก เป็นจังหวะที่เสริมเพิ่มเติมจากภายนอก ทำให้ลีลาทำนองมีสีสันมากขึ้น ได้แก่ จังหวะหน้าทับและจังหวะฉิ่ง

นักเรียนคิดว่าองค์ประกอบด้านจังหวะในภาพนี้เกิดจากอะไร

แนวคำตอบ: เกิดจากการตีกลองแขก ที่มีความช้า–เร็วของจังหวะ

ทำนอง

เสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ เรียงสลับกันไป ทำนองเพลงไทยเกิดจากการนำเอาเสียงต่าง ๆ ที่เกิดจากการบรรเลงเครื่องดนตรีไทยมาเรียบเรียงเข้าด้วยกัน

ทำนองหลักหรือลูกฆ้อง (basic melody)

ทำนองหลักหรือลูกฆ้อง (basic melody) หมายถึง ทำนองที่เป็นเนื้อแท้จริง ๆ ของเพลงไทย ที่เรียกว่าลูกฆ้องเพราะยึดลีลาของทำนองฆ้องวงใหญ่เป็นหลัก

ทำนองที่เป็นเนื้อแท้จริง ๆ ของเพลงไทย
จะยึดลีลาของทำนองฆ้องวงใหญ่เป็นหลัก

บูรณาการอาเซียน

ประเทศบรูไนดารุสซาลามมีเครื่องดนตรีที่ประกอบไปด้วยลูกฆ้อง 7 ลูกวางเรียงกันเพื่อใช้บรรเลงเป็นทำนองหลักร่วมกับเครื่องสายในงานเทศกาลพิเศษต่าง ๆ เครื่องดนตรีชิ้นนั้นมีชื่อเรียกว่าอะไร

แนวคำตอบ: กุลิงตังกัน

นักเรียนคิดว่าองค์ประกอบด้านทำนองในภาพนี้เกิดจากอะไร

แนวคำตอบ: เกิดจากการตีฆ้องวงใหญ่ที่เป็นทำนองหลัก

เสียงประสาน

ระดับเสียงตั้งแต่สองเสียงขึ้นไปที่ร้องหรือเล่นในขณะเดียวกัน ลักษณะของการประสานเสียงมีอยู่ด้วยกันหลายลักษณะ ในดนตรีไทยมีลักษณะการประสานเสียงในแนวนอนเรียกว่า “heterophony” ซึ่งเกิดจากการแปรทางจากทำนองหลัก

การประสานเสียงระหว่างเครื่องดนตรีต่างชนิดกัน การบรรเลงดนตรีด้วยเครื่องดนตรีต่างชนิดกัน เสียงที่ออกมาย่อมไม่เหมือนกัน เช่น การบรรเลงเครื่องดนตรีในวงดนตรีไทยแต่ละชนิด เป็นต้น

การประสานเสียงในเครื่องดนตรีชนิดเดียว

การประสานเสียงในเครื่องดนตรีชนิดเดียว เครื่องดนตรีบางชนิดสามารถบรรเลง 2 เสียงพร้อมกันได้ เช่น การใช้มือทั้ง 2 ตีลงไป 2 เสียงพร้อมกัน บนระนาดหรือฆ้องวง จะเกิดเป็นเสียงประสานคู่ต่าง ๆ

การประสานเสียงในเครื่องดนตรีชนิดเดียว

นักเรียนคิดว่าองค์ประกอบด้านเสียงประสาน ในภาพนี้เกิดจากอะไร

แนวคำตอบ: เกิดจากการตีฆ้องวงใหญ่ที่เป็นทำนองหลัก

พื้นผิวของดนตรี

เสียงที่เกิดจากแนวทำนองหลายแนวมาผสมกัน ซึ่งมีทั้งทำนองในแนวตั้งและแนวนอน

พื้นผิวแบบทำนองเดียว (monophony) ลักษณะของดนตรีที่มีทำนองเดียว ไม่มีเสียงประสาน เช่น การขับร้องเพลงไทย การเดี่ยวปี่ การเดี่ยวซอ เป็นต้น

สีสันของเสียง

คุณลักษณะของเสียงที่แตกต่างกัน ซึ่งเกิดจากปัจจัยหลายประการ

วิธีการบรรเลง หมายถึง วิธีการทำให้เครื่องดนตรีแต่ละชนิดเกิดเสียงขึ้น เช่น การตี การเป่า การดีด การสี หรือวิธีการอื่น ๆ

นักเรียนคิดว่าองค์ประกอบด้านสีสันของเสียง ในภาพนี้เกิดจากอะไร

แนวคำตอบ: เกิดจากวิธีการทำให้เครื่องดนตรีแต่ละชนิด เกิดเสียงขึ้น ทั้งการดีด การตี และการเป่า

ลีลาของเพลง

ลีลาของเพลง หมายถึง การสร้างสรรค์เพลงออกมาให้มีรูปแบบของลีลาเพลงที่ต่างกันออกไป เช่น

- เพลงลูกล้อลูกขัด
- เพลงทางพื้น
- เพลงทางกรอ
- การเดี่ยวเพลง เป็นต้น

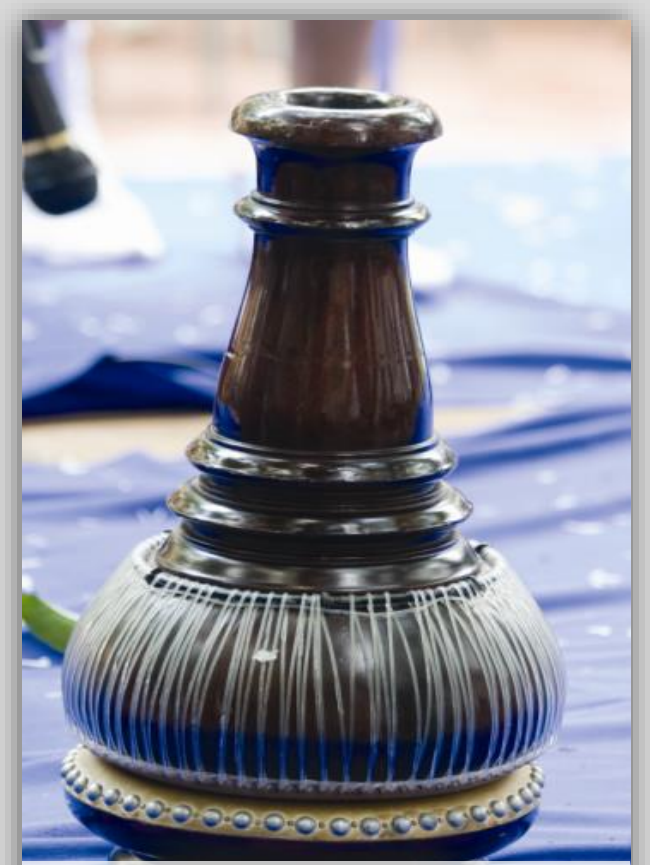
การกรอระนาด

นักเรียนคิดว่าองค์ประกอบด้านรูปแบบหรือคีตลักษณ์ในภาพนี้เกิดจากอะไร

แนวคำตอบ: เกิดจากลีลาการกรอระนาด

นักเรียนคิดว่าเครื่องดนตรีในภาพเกิดเสียงได้โดยวิธีการใด

การตี

การเป่า

การสี

การมอบหมายงาน

ให้นักเรียนศึกษาองค์ประกอบของดนตรีสากลจากบทเพลงที่นักเรียนชื่นชอบหรือจากอินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ต่าง ๆ เช่น www.youtube.com โดยบันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกข้อมูลการมอบหมายงาน แล้วนำมาอภิปรายให้เพื่อน ๆ ฟังในชั้นเรียน